

כבי' השופט יוסף אלרון,
יו"ר הוועדה הבוחנת לבחינת ההסמכה
שלום רב,

הנדון: בחינת ההסמכה מיום 10.12.2017

בצעד חריג בחרנו לפנות אליך בעניין בחינת ההסמכה שבנדון.

בתור גוף שרכש לעצמו מוניטין מקצועי רב בתחום זה, אנו חשים כי מחובתנו להביא לפניך את הדברים כפי שאנו רואים אותם - לטובת העניין, לטובת הנבחנים שנבחנו בבחינה האחרונה ולטובת אלפי המתמחים והסטודנטים למשפטים שצפויים להיבחן בבחינה זו בשנים הקרובות.

חשוב להבהיר כבר עתה כי איננו מלינים על הבחירה לערוך בחינה קשה ומאתגרת, אלא על הבחירה לערוך בחינה שאיננה מידתית ואינה הוגנת.

ברצוננו להצביע על חוסר הלימה בולט בין בחינת האמת לבחינה לדוגמה.

לבחינה לדוגמה יש תוקף ומעמד מיוחדים בהליך שינוי של מתכונת בחינה, ובפרט כאשר מדובר בבחינת הסמכה הנערכת על-ידי גוף סטטוטורי.

חלקי הרב-ברירה בבחינה סטו מהבחינה לדוגמה בהיבטים הבאים:

א. החלק המהותי:

ראשית, חלק זה של הבחינה היה ארוך ב-73% מהבחינה לדוגמה. דבר זה יצר מצוקת זמן אצל נבחנים רבים והפך את רכיב מהירות הפתרון לרכיב מכריע. צעד זה של הארכת היקף הבחינה נעשה ללא עריכת בדיקה מקדימה ("פיילוט"), כפי שמתחייב היה. נראה גם כי בהחלטה על שינוי היקף הבחינה ביחס לבחינה לדוגמה לא הובאה בחשבון שעת המבחן. החלק המהותי נערך בשעות אחר הצהריים, שעות שבהן ממילא נבחנים רבים חשים עייפות רבה ועומס כבד. להבנתנו, הקושי של הנבחנים נבע יותר מאורך השאלות ופחות מהיקף רשימת החקיקה. בשל רכיב הזמן, פגעה הבחינה במיוחד באנשים עם לקויות למידה ובאלה שעברית אינה שפת אימם.

עוד נציין כי מעדויות של תלמידים עולה כי בחלק ממתחמי הבחינה החליטו המשגיחים על דעתם להאריך את משך הבחינה. כמובן, יש בכך פגיעה בשוויוניות כלפי אלה שלא זכו בהארכת זמן.

שנית, שילוב של שאלות פסיקה היה צריך להיעשות במשורה ולפי אמות מידה ברורות. בבחינה בהיקף כה רחב, ש'גבולות הגזרה' שלה אינם ברורים, לא ניתן לצפות מהנבחנים להכיר פסיקה מעבר לפסיקה החשובה ביותר הקשורה לליבת החומר. דרישה כזו אף חותרת תחת תכליתו של החלק המהותי - לבחון יכולת חשיבה וניתוח הדין, להבדיל מזיכרון ושינון.

שלישית, אין להתעלם מטענות התלמידים כי לעיתים צירוף דבר החקיקה דווקא פגע בהם ולא הועיל. דוגמה לכך היא השאלה שעסקה לכאורה בחוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים. באותה שאלה התשובה הנכונה לא נבעה מסעיפי החוק עצמם או מהפירוש שניתן להם בפסיקה, אלא מעקרונות חוזיים שמצויים מחוץ לחוק עצמו. כתוצאה מכך, דווקא מי שהכיר את החוק ואיתר את הסעיפים הרלוונטיים (לכאורה) בחר בחלופה שגויה. לצערנו, יש לכך דוגמאות אחדות.

רביעית, שולבו בבחינה חיקוקים שאינם ברשימת נושאי הדין המהותי כפי שהוגדרו בתקנה 18 לתקנות לשכת עורכי הדין, כגון חוק ההגבלים העסקיים וחוק התכנון והבניה.

ב. החלק הדינוני:

בבחינת האמת ניכר עיסוק רב בסוגיות אזוטריות ובסוגיות "נישה". לדוגמה, נושא כמו תובענות ייצוגיות זכה למשקל דומה לזה של נושאים כמו פקודת הראיות או הוצאה לפועל.

נושאים אחרים זכו למשקל מופרז, ודאי בהשוואה לבחינה לדוגמה. למשל, 12 שאלות עסקו בנושא סדר הדין הפלילי ומעצרים, ואילו בבחינה לדוגמה עסקו בנושא זה 5 שאלות בלבד.

התחושה בקרב הנבחנים, כמו גם בקרב פותרי הבחינה, הייתה כי שאלות רבות "התחרו" ביניהן בעיסוק בשוליים ובניסיון "לתפוס" את הנבחנים בזוטי-זוטות (בעיקר בתחום הדינוני-פלילי).

שינוי מתכונת הבחינה נולד על רקע הטענה כי הבחינה במתכונתה הקודמת הייתה בחינה של זיכרון שעסקה בנושאים אזוטריים. לצערנו, פגם זה לא נרפא בבחינה שבנדון. נציין כי גם בדו"ח המרכז הארצי לבחינה ולהערכה הומלץ להימנע ככל הניתן מעיסוק בסוגיות אזוטריות.

עתה, בניגוד לעבר, אין כלל ודאות באשר למשקלם של נושאי הבחינה השונים. כיוון שמדובר במספר מועט יחסית של שאלות בדין הדינוני, חשוב היה שתיערך בקרה מקצועית הן לגבי תמהיל השאלות (ייצוג לנושאים השונים) הן לגבי רמת קושי השאלות (שאלות בדרגות קושי שונות).

אשר לאופי השאלות - נזכיר את דברי השופט נ' הנדל בעתירה שהוגשה בעניין הבחינה האחרונה: "הבחינה בודקת ידע במתכונת של מבחן רב ברירה - בחירת התשובה הנכונה מבין ארבע אפשרויות בזמן מוגבל. עובדה זו מחייבת את הלשכה להציג שאלות שהתשובות עליהן הן חד-משמעיות וברורות ככל שניתן וכמובן מעוגנות בחומר למבחן. נכון הדבר, גם למתכונת החדשה של הבחינה שתצא לפועל בקרוב מאוד עם השינויים המחויבים".

לצערנו, הבחינה לדוגמה, שהייתה אמורה לשקף את אופי בחינת האמת, הייתה שונה ממנה בתכלית - באורך, בטיב השאלות, באיזון בין הנושאים השונים (ובין חקיקה ופסיקה), בהתייחסות לנושאים שאינם מוגדרים בתקנות כנושאי מהות, וכמובן גם ברמת הקושי.

אנו מבקשים כי יינתן ביטוי אופרטיבי להיבטים שלעיל, הן באופן בדיקת מטלת הניסוח והן בהיבט סטטיסטי ("פקטור" נכבד), כדי לתקן את העוול שנגרם לנבחנים.

נדגיש כי גם אם בסופו של דבר שיעור המעבר בבחינה זו יהיה גבוה מזה שבבחינות הקודמות, אין בכך כדי לגרוע מהטענות המוצדקות שלעיל ומהצורך במתן "פקטור".

לבסוף נציין כי הדבר המדאיג ביותר בענייננו, מלבד הפגיעה בנבחני מועד זה ועוגמת הנפש שנגרמה להם אחרי שלושה חודשי למידה מאומצת, הוא שבחינה זו עלולה, לאור הבעיות שהוזכרו, להותיר אנשים ראויים ביותר - בעלי ידע וכישורים מתאימים - מחוץ לשערי המקצוע.

בברכה,

עו"ד עינת שניידרמן

מנהלת "המתמחה"

העתקים:

שרת המשפטים, גב' איילת שקד

יו"ר לשכת עורכי הדין, מר אפי נוה